

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олег ОМЕЛЬЧУК

«16» квітня 2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційного дослідження

МИХАЙЛОВА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА

на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю
публічної адміністрації в Україні»,

поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081

Право галузі знань 08 Право, затвердженої вченою радою Хмельницького
університету управління та прав імені Леоніда Юзькова

від «16» квітня 2024 року (протокол № 10)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
від «16» квітня 2024 року

ПРИСУТНІ:

Буханевич О.М., завідувач кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист
України, член-кореспондент НАПрН України; Івановська А.М., проректор зі
стратегічного розвитку, наукової роботи та зовнішніх зв'язків, професор кафедри,
д.ю.н., професор; Самсін І.Л., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений
юрист України; Суббот А.І., професор кафедри, д.ю.н., професор;
Бригінець О.О., професор кафедри, д.ю.н., професор; Гаврік Р.О., професор
кафедри, к.ю.н., доцент; Литвиненко І.Л., доцент кафедри, к.ю.н., доцент;
Сторожук І.П., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Галус О.О., доцент кафедри,
к.ю.н., доцент; Рижук І.В., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Токар А.М., доцент

кафедри, к.ю.н.; Владовська К.П., старший викладач кафедри, Іванова Р.Ю., доцент кафедри міжнародного та європейського права, к.ю.н., доцент.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук та 6 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **МИХАЙЛОВА** Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

завідувача кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, д.ю.н., професора Буханевича О.М., який повідомив присутніх про те, що Михайлов Олександр Олександрович народився 2 травня 1981 року в м. Києві.

Освіта – вища. У 2008 році закінчив Національну академію державного управління при Президентові України, здобув освітній рівень магістр за спеціальністю «Державне управління», кваліфікація «Магістр державного управління».

З 01.09.2000 по 01.04.2002 працював у Громадській організації «Спілка захисту прав споживачів в Подільському районі м. Києва» на посаді юрист-консультант. З 02.01.2003 по 17.01.2005 працював в Управлінні державної судової адміністрації в місті Києві на посадах головного спеціаліста відділу кадрової роботи, головного спеціаліста відділу забезпечення діяльності кваліфікаційних комісій суддів та суддівського самоврядування. З 17.01.2005 по 20.07.2009 займав посади у Вищому адміністративному суді України: головний консультант відділу кадрової роботи управління кадрів та підвищення кваліфікації; заступник начальника управління кадрів та підвищення кваліфікації - начальник відділу кадрової роботи; начальник управління кадрів та підвищення кваліфікації; начальник відділу (секретаріату) Голови Вищого адміністративного суду України. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.11.2008 № 1434-р присвоєно четвертий ранг державного службовця. Указом Президента України від 13.05.2009 № 321/2009 призначений на посаду судді Хмельницького окружного адміністративного суду, де працює по даний час. З 02.12.2020 по 02.12.2023 займав посаду заступника голови Хмельницького окружного адміністративного суду.

3 вересня 2020 року – аспірант кафедри конституційного, фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Тема дисертаційного дослідження Михайлова Олександра Олександровича «Адміністративне судочинство у справах, пов'язаних із виборчим процесом місцевих виборів» була затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 29 жовтня 2020 року (протокол № 5).

Рішенням вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 30 серпня 2021 року (протокол № 1) тему дисертаційного дослідження «Адміністративне судочинство у справах, пов'язаних із виборчим процесом місцевих виборів» було змінено і викладено у такому формулюванні: «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні».

Науковий керівник – проректор зі стратегічного розвитку, наукової роботи та зовнішніх зв'язків, професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Івановська Алла Миколаївна.

Дисертаційне дослідження здійснене відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21, на виконання наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955).

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Михайлова О.О., який зазначив, що актуальність теми дослідження обумовлена тим, що розбудова України як демократичної правової держави вимагає побудови системи публічної адміністрації, діяльність якої базується на дотриманні принципу верховенства права, дотриманні прав та свобод людини і громадянина. Особливо гостро це питання стоїть в аспекті перспектив приєднання нашої держави до єдиної сім'ї європейських держав, впровадження європейських правових цінностей та правових стандартів.

Забезпечення законності в діяльності суб'єктів публічної адміністрації здійснюється за допомогою цілої низки юридичних засобів, провідне місце серед яких належить судовому контролю. Конституція та закони нашої держави закріплюють право громадян на звернення до адміністративних судів з приводу оскарження актів, дій та бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічної адміністрації. Національна стратегія у сфері прав людини в якості стратегічної цілі визначає доступ громадян до справедливого й ефективного судового розгляду незалежним та безстороннім судом, а також до ефективних механізмів виконання судових рішень. І саме судовий контроль адміністративних судів є найбільш дієвим засобом для спонукання суб'єктів публічної адміністрації здійснювати свою діяльність в межах та порядку, визначених Конституцією та законами.

Здійснюючи ефективний контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, адміністративні суди тим самим сприяють реалізації і захисту прав, свобод та законних інтересів громадян, інтересів суспільства та держави, підтримують належний рівень режиму законності та правопорядку в державі.

На сьогодні існує необхідність вдосконалення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації та підвищення ефективності його механізму з метою прийняття об'єктивних, заснованих виключно на законі, судових рішень. Важливу роль при цьому мають наукові розробки стосовно як судового контролю за діяльністю публічної адміністрації в цілому, так і механізму його здійснення, що дозволяють з наукової точки зору забезпечити у цій сфері чітку реалізацію завдань в напрямку підвищення ефективності судової контрольної діяльності. Разом з тим, сучасна правова доктрина свідчить про те, що питання щодо здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації практично випали з поля зору теоретиків адміністративного права. Питання ролі і значення, сутності та змісту, функціональної основи механізму такого судового контролю на сьогодні майже не досліджуються.

Необхідність підвищення ефективності судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а також відсутність його належного наукового забезпечення, підкреслює актуальність обраної теми дослідження, необхідність її всебічного аналізу та вироблення комплексної правової позиції з цього питання.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити зміст та сутність судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні, а також сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правових засад здійснення такого контролю.

В дисертації досліджено теоретико-правові засади судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. Зосереджено увагу на сутності та

призначенні судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації у демократичному суспільстві, який визначено як конституційно закріплену особливу правову форма контрольної діяльності держави у сфері здійснення судової влади, змістом якої є здійснювана в особливому процесуальному порядку діяльність адміністративних судів по відправленню правосуддя щодо відповідності або невідповідності актів та дій (бездіяльності) відповідних суб'єктів публічної адміністрації та їх посадових осіб нормам законодавства з метою захисту прав і свобод людини і громадянина, забезпечення режиму законності в діяльності суб'єктів публічної адміністрації. На основі детального аналізу доктринальних підходів зроблено висновок про те, що метою судового контролю за діяльністю публічної адміністрації є відновлення порушених прав та інтересів громадян або юридичних осіб в результаті вирішення спору, або контролю за виконанням рішення суду у справі, однією із сторін якого є суб'єкт публічної адміністрації, і, як наслідок, відновлення законності і правопорядку в державі.

Встановлено, що судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації здійснюється як загальними судами, так і спеціалізованими, зокрема адміністративними судами, але саме для адміністративних судів судовий контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації є змістом їх діяльності, їхнім призначенням. На основі детального аналізу доктринальних підходів виокремлено інші особливості судового контролю адміністративних судів, які відрізняють його від контролю, котрий здійснюється іншими судами: 1) пасивний характер, оскільки такий контроль здійснюється лише на вимогу фізичної або юридичної особи, яка звертається до адміністративного суду; 2) предмет такого контролю (діяльність адміністративного суду при здійсненні судового контролю пов'язана з правовим спором, який виник між особою та суб'єктом публічної адміністрації, або у зв'язку з невиконанням рішення адміністративного суду, прийнятого за результатами розгляду такого спору); 3) особливі методи та засоби контрольної діяльності, здійснення такого контролю у законодавчо визначеній процесуальній формі.

Характеризуючи форми судового контролю адміністративних судів за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, визначено, що основною формою судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації є вирішення публічно-правових спорів. На підставі аналізу доктринального розуміння публічно-правового спору і його законодавчого визначення зроблено висновок, що поняття «публічно-правовий спір» і в доктрині і, більшою мірою, в законодавстві ототожнюється з поняттям «адміністративно-правовий спір», який визначено як не врегульовану в досудовому порядку розбіжність між фізичною або юридичною особою, з одного боку, і суб'єктом публічної адміністрації, який наділений владними повноваженнями, з іншого боку, щодо здійснення останнім управлінської діяльності, що передана на розгляд адміністративного суду, яка

вирішується в порядку судового контролю за управлінською діяльністю суб'єктів публічної адміністрації. Запропоновано внести зміни до КАСУ, закріпивши термін «адміністративно-правовий спір» як такий, що більш чітко визначає сутність спорів, які розглядаються в порядку здійснення судового контролю. Виокремлено сутність та особливості здійснення судового контролю за виконанням рішень в адміністративних справах, стороною в яких є суб'єкти публічної адміністрації, як окремої форми судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, до яких віднесено: 1) специфіку суб'єктів, до яких застосовується такий контроль; 2) мету здійснення такого контролю; 3) застосування додаткових засобів контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві.

Досліджено змістовні та функціональні аспекти судового контролю адміністративних судів окремих форм управлінської діяльності суб'єктів публічної адміністрації, до яких віднесено: діяльність публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів, діяльність публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів, діяльність публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, адміністративно-правові дії (бездіяльність) суб'єктів публічної адміністрації. При аналізі особливостей здійснення судового контролю кожної із зазначених форм управлінської діяльності суб'єктів публічної адміністрації акцентовано увагу на об'єктах правовідносин, що виникають у зв'язку із його здійсненням. Вказується, що об'єктом правовідносин, що виникають у зв'язку із здійсненням судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів є: віднесення правового акту публічної адміністрації до категорії нормативно-правових актів; самостійне правове значення нормативно-правового акту; відповідність змісту нормативно-правового акту положенням законодавства; застосовність спірних положень нормативно-правового акту до особи, які ініціюють процедуру оскарження або в інтересах якої відповідне провадження було відкрите; дійсність положень нормативно-правового акту на час здійснення судового контролю; наявність чи відсутність факту порушення прав та законних інтересів такої особи; відсутність порушення процедури прийняття, підписання та оприлюднення нормативно-правового акту; дотримання вимог стосовно оформлення нормативно-правового акту. Наголошується, що об'єктом правовідносин, що виникають у зв'язку із здійсненням судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів є: віднесення правового акту публічної адміністрації до категорії індивідуальних правових актів, а позивача – до осіб, щодо яких застосовано правовий акт і права та законні інтереси яких порушені; відповідність змісту індивідуального правового акту положенням законодавства; дійсність положень індивідуального правового акту

на час здійснення судового контролю; відсутність порушення процедури видання та оформлення індивідуального правового акту та впливу порушень при прийнятті індивідуального правового акту на порушення прав та законних інтересів позивача. В результаті аналізу процесуальних аспектів здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, зроблено висновок, що об'єктом таких правовідносин є питання чинності цих договорів, відповідність умов цих договорів, процедури укладання договору та законності рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, які стали підставою для укладання адміністративного договору. Визначено, що судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації може бути здійснений щодо актів-дій, тобто дій публічної адміністрації, що зумовлюють настання юридичних наслідків; активізація як дії, які не мають правового значення, оцінюються в аспекті їх впливу на вчинення актів-дій чи інших індивідуальних правових актів. Критеріями правомірності адміністративно-правової дії при здійсненні судового контролю є: їх здійснення відповідно до порядку та компетенції суб'єктом владних повноважень. Встановлено, що об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із здійсненням судового контролю за правомірністю бездіяльності публічної адміністрації є юридичний зміст, значимість, тривалість та межі протиправної бездіяльності, фактичні підстави її припинення, шкідливість/протиправність бездіяльності для прав та інтересів заінтересованої особи. Наголошується, що такий судовий контроль стосується перевірки обставин та підстав утримання від вчинення активних дій суб'єктом владних повноважень; у разі, якщо він ухиляється від вчинення дій, які входять до кола його повноважень та за умови наявності правових підстав для вчинення таких дій, бездіяльність такого суб'єкта може бути визнана протиправною. Звертається увага, що судовий контроль може стосуватися лише такої бездіяльності, яка призвела до порушення прав та законних інтересів особи, в тих випадках, коли суб'єкт владних повноважень був зобов'язаний вчинити дії правового характеру або прийняти відповідний індивідуальний правовий акт.

Окреслено основні напрямки удосконалення законодавства щодо здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а саме запропоновано внести зміни до Кодексу адміністративного судочинства України: закріпити в якості завдання адміністративного судочинства здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень; визначити, що заходами судового контролю за діяльністю публічної адміністрації є заходи, передбачені ч. 1 ст. 245 Кодексу адміністративного судочинства України як повноваження адміністративного

суду під час задоволення адміністративного позову, також доповнивши їх таким заходом як визнання нечинними адміністративних договорів або їх окремих положень у випадках, якщо договір містить умови, не передбачені законодавством як істотні, внесені без наявності спільної згоди обох сторін і наявності компетенції; якщо договір укладено на підставі рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, визнаних протиправними; доповнити існуючі критерії правомірності та законності рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень іншими, які фактично застосовуються в судовій практиці; встановити обов'язок для суб'єкта владних повноважень після визнання його нормативно-правового акту повністю або частково протиправним здійснити публікацію оголошення про це у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений у випадку наявності такої вимоги як позовної і задоволення її адміністративним судом або ініціативи суду в контексті здійснення судового контролю за виконанням судового рішення; розширити випадки обов'язкового застосування заходів судового контролю за виконанням судового рішення у адміністративній справі для судових рішень про оскарження нормативно-правових актів, а також рішень, дій чи бездіяльності щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним з перших комплексних досліджень, в якому на основі всебічного аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики здійснено теоретичне обґрунтування та розробку пропозицій щодо подальшого вдосконалення правових засад здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні.

За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

1) запропоновано авторську дефініцію судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації – конституційно закріплена особлива правова форма контрольної діяльності держави у сфері здійснення судової влади, змістом якої є здійснювана в особливому процесуальному порядку діяльність адміністративних судів по відправленню правосуддя щодо відповідності або невідповідності актів та дій (бездіяльності) відповідних суб'єктів публічної адміністрації та їх посадових осіб нормам законодавства з метою захисту прав і свобод людини і громадянина, забезпечення режиму законності в діяльності суб'єктів публічної адміністрації

2) визначено, що юридичним фактом, який спричиняє виникнення правовідносин щодо судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації (загальними підставами судового контролю) є комплекс дій осіб, які ініціюють процедуру оскарження та дії суду як органу судового

контролю щодо перевірки належності цієї заяви, відповідності її вимогам, які ставляться до адміністративного позову, виконання встановлених КАСУ вимог при її поданні, а також відсутності підстав для повернення такої заяви, залишення її без руху чи відмови у відкритті провадження у справі, в тому числі викликаной негативною оцінкою з боку суду на предмет відповідності адміністративного позову вимогам, які ставляться до публічно-правового спору;

3) вказано, що підставою для проведення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, крім загальних підстав судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації є додатково: а) факт наявності укладеного договору між сторонами; б) трактування цього договору з боку позивача як адміністративного і такого, що є формою реалізації повноважень відповідача як суб'єкта владних повноважень;

4) визначено, що судовому контролю можуть підлягати положення індивідуального правового акту як результату здійснення дискреційних повноважень відповідного суб'єкта з питань чи ці повноваження засновані на положенням Конституції та законах України, чи вони спричинені об'єктивними причинами застосування саме дискреційних повноважень, а не повноважень, прямо визначених законодавством, чи вони вчинені у межах компетенції, але непередбаченим способом, у непередбаченій законом формі;

5) запропоновано встановити обов'язок для суб'єкта владних повноважень після визнання його нормативно-правового акту або індивідуального акту про притягнення до адміністративної відповідальності повністю або частково протиправним здійснити публікацію оголошення про це у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений у випадку наявності такої вимоги як позовної і задоволення її адміністративним судом або ініціативи суду в контексті здійснення судового контролю за виконанням судового рішення;

вдосконалено:

б) характеристики особливостей судового контролю за виконанням судових рішень суб'єктами публічної адміністрації, якими є: 1) специфіка суб'єктів, до яких застосовується такий контроль (такими суб'єктами є суб'єкти публічної адміністрації, котрі виступають відповідачами в адміністративній справі, до яких, і у випадку винесення судового рішення не на їх користь, суд може застосувати різні заходи судового контролю, не втручаючись при цьому в їх діяльність); 2) мета здійснення такого контролю, котра полягає у забезпеченні реалізації та захисту прав й інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах із суб'єктами публічної адміністрації, а також у забезпеченні інтересів суспільства й держави; 3) застосування додаткових засобів контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві (витребування звіту про виконання судових рішень від суб'єкта публічної

адміністрації та накладення штрафу у випадку невиконання суб'єктом публічної адміністрації дій, спрямованих на ефективне виконання рішень адміністративних судів)

7) склад правовідносин, що виникають у зв'язку із здійсненням судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів, індивідуальних актів, їх дій та бездіяльності, а також судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами в частині визначення суб'єктів і об'єктів цих правовідносин;

8) зміст судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів про притягнення до адміністративної відповідальності, зокрема визначено, що він здійснюється щодо усієї діяльності публічної адміністрації щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності, а не лише щодо її результату;

9) перелік заходів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, якими є: визнання адміністративного договору нечинним повністю або частково у разі невідповідності договору чи його частини вимогам чинного законодавства, яке врегульовує спірні правовідносини, в тому числі, якщо договір містить умови, не передбачені законодавством як істотні, внесені без наявності спільної згоди обох сторін і наявності компетенції; якщо договір укладено на підставі рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, визнаних протиправними; вирішення наявності законних підстав для обов'язкового укладання адміністративного договору і прийняття відповідного рішення адміністративним судом про зобов'язування суб'єкта владних повноважень укласти адміністративний договір;

10) нормативне визначення завдання адміністративного судочинства, зокрема визначено, що ним є здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень;

11) існуючі критерії правомірності та законності рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема доповнено їх іншими, які фактично застосовуються в судовій практиці;

набули подальшого розвитку:

12) наукові погляди щодо видів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, саме визначено недоцільність класифікації такого контролю і за видом суду, котрий здійснює контроль, і за формою втручання у діяльність суб'єкта публічної адміністрації, оскільки від виду суду, котрий здійснює

судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації залежить і форма такого втручання (пряма чи непряма);

13) наукові погляди щодо особливостей судового контролю адміністративних судів, які відрізняють його від контролю, котрий здійснюється іншими судами, а саме: 1) пасивний характер; 2) предмет такого контролю; 3) особливі методи та засоби контрольної діяльності, здійснення такого контролю у законодавчо визначеній процесуальній формі;

14) наукові погляди щодо форм судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а саме - вирішення публічно-правових спорів та судовий контроль за виконанням рішень в адміністративних справах, стороною в яких є суб'єкти публічної адміністрації;

15) наукові погляди щодо сутності адміністративно-правового спору, під яким запропоновано розуміти не врегульовану в досудовому порядку розбіжність між фізичною або юридичною особою, з одного боку, і суб'єктом публічної адміністрації, який наділений владними повноваженнями, з іншого боку, щодо здійснення останнім управлінської діяльності, що передана на розгляд адміністративного суду, яка вирішується в порядку судового контролю за управлінською діяльністю суб'єктів публічної адміністрації;

16) наукові погляди щодо правових наслідків судового контролю за діяльністю кількох суб'єктів публічної адміністрації щодо видання та застосування індивідуального правового акту, якщо видання одного з них зумовлює необхідність прийняття іншого (крім випадків, якщо такий акт, що затверджується не має самостійного правового значення), зокрема визначено, що якщо за наслідком судового контролю за діяльністю щодо видання чи застосування одного із пов'язаних індивідуальних правових актів, його буде визнано протиправним, протиправним слід визнати й положення іншого акту, якщо вони застосовуються відповідно до положень першого;

17) наукові погляди щодо змісту судового контролю за правомірністю дій та бездіяльності публічної адміністрації, а саме визначено, що він стосується лише дій, що мають самостійне правове значення, а також такої бездіяльності, яка призвела до порушення прав та законних інтересів особи, в тих випадках, коли суб'єкт владних повноважень був зобов'язаний вчинити дії правового характеру або прийняти відповідний індивідуальний правовий акт;

18) наукові погляди щодо випадків обов'язкового застосування заходів судового контролю за виконанням судового рішення у адміністративній справі, зокрема запропоновано розширити перелік таких випадків для судових рішень про оскарження нормативно-правових актів, а також рішень, дій чи бездіяльності щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності;

19) дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації, в тому числі досвіду окремих держав Європейського Союзу і Республіки Молдова, в

частині визначення можливості врахування цього досвіду в питанні удосконаленні законодавства про здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспіранта Михайлова О.О. такі питання:

Завідувача кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, Заслуженого юриста України, доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України Буханевича О.М.: Як, на Вашу думку, слід розмежовувати такі види публічно-правових спорів, як адміністративно-правові спори і конституційно-правові?

Відповідь: Конституційно-правові спори, як і адміністративно-правові, також відносяться до публічно-правових спорів. І їх дуже важко розмежувати, оскільки конституційно-правове регулювання охоплюють широке коло найважливіших суспільних відносин, в тому числі і тих, що виникають у сфері управління. Адміністративно-правові та конституційно-правові спори мають надзвичайно близькі об'єкти. Однак, якщо спір пов'язаний з реалізацією основ конституційного ладу (наприклад, з реалізацією принципу поділу влади), то він носить конституційний характер, якщо ж мова йде про виключно управлінські відносини – адміністративний. Можна виділити адміністративно-правові спори, які мають конституційне значення. До них відносяться, наприклад, спори, пов'язані з рішеннями уповноваженого органу виконавчої влади про реєстрацію або відмову в реєстрації громадських об'єднань, про попередження громадських об'єднань, які порушують законодавство, про призупинення їх діяльності. Важливе значення при розмежуванні адміністративно-правових та конституційно-правових спорів відіграє також їх суб'єктний склад. Обов'язковим ознакою адміністративно-правового спору є наявність в якості однієї із сторін суб'єкта владних повноважень. Однак ця ознака не дозволяє чітко розмежувати вказані види публічно-правових спорів, оскільки окремі види конституційно-правових спорів, наприклад, виборчі спори, можуть вирішуватись в порядку адміністративного судочинства. Тому розрізняти ці види спорів необхідно з позиції відповідних правових відносин.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Суббота А.І. Окресліть основні проблеми застосування додаткових способів контролю за виконанням судових рішень суб'єктами публічної адміністрації?

Відповідь: Законодавством встановлюється можливість накладання прямих штрафних санкцій на суб'єкт публічної адміністрації, що є відповідачем по адміністративній справі, в межах котрої такий контроль здійснюється відповідно до ч.ч. 2-5 ст. 382 КАС. Проблема застосування норм цієї статті на практиці

полягає у тому, що покладення на суб'єкта публічної адміністрації обов'язку подавати звіт про виконання судового рішення є правом, а не обов'язком суду. Тому застосування цього способу контролю за виконанням рішень адміністративних судів покладається виключно на розсуд суддів, які, не бажаючи збільшення свого навантаження, не поспішають покладати на відповідача-орган публічної адміністрації обов'язок подати звіт про виконання судового рішення, який їм доведеться розглядати. Мотиви суддів для відмови у застосуванні цієї форми судового контролю можуть бути різними: суд не бачить підстав для зобов'язання суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення; клопотання про накладення на суб'єкта публічної адміністрації подати звіт про виконання рішення суду надійшло вже опісля ухвалення такого рішення, а на стадії виконання судового рішення уже немає потреби у накладенні на суб'єкта публічної адміністрації обов'язку подавати звіт про виконання рішення. Таким чином, процедура реалізації адміністративними судами своїх повноважень по контролю за виконанням рішень в частині покладення на органи публічної адміністрації обов'язку подання звітів про виконання судових рішень та накладення штрафів за їх невиконання потребує більш чіткого та детального врегулювання.

Доцента кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидата юридичних наук, доцента Сторожук І.П.: Які особливості здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів Ви можете назвати з урахуванням аналізу практики розгляду адміністративними судами цієї категорії справ?

Відповідь: Аналіз судової практики дозволяє виділити такі особливості судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів: 1) суб'єктом, який ініціює вирішення справи щодо застосування заходів судового контролю є особа, права та законні інтереси якої порушує укладений адміністративний договір або при укладенні чи виконанні договору було порушено вимоги законодавства; 2) при здійсненні судового контролю перевіріці підлягають питання чинності цих договорів, відповідності умов цих договорів, процедури укладання договору і власне – віднесення цих договорів до адміністративних; 3) адміністративний суд вправі здійснити заходи судового контролю лише у випадках, якщо визнає відповідний договір, укладений між органом державної влади чи місцевого самоврядування та відповідним суб'єктом господарювання адміністративним. Одним із таких заходів є визнання адміністративного договору нечинним повністю або частково у разі невідповідності договору чи його частини вимогам чинного законодавства, яке врегульовує спірні правовідносини, в тому числі, якщо договір містить умови, не

передбачені законодавством як істотні, внесені без наявності спільної згоди обох сторін і наявності компетенції.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доц. Гавріка Р.О.: Які основні критерії для здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів Ви виділяєте?

Відповідь: Судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів є самостійною формою судового контролю, який передбачає як контроль за тим, щоб положення уже прийнятого нормативно-правового акту не порушували права та законні інтереси фізичної чи юридичної особи, а також відповідали положенням нормативно-правових актів вищої юридичної сили, були прийняті суб'єктом владних повноважень в межах його компетенції, так і контроль за дотриманням процедури видання такого нормативно-правового акту, якщо законодавство передбачає особливі процедури погодження такого документа. При цьому, важливим є також те, щоб прийнятий нормативно-правовий акт дійсно поширювався на невизначене коло осіб і не стосувався конкретного юридичного випадку, мав самостійне правове значення нормативно-правового акту, тобто міг спричиняти правові наслідки без необхідності затвердження положень, що у ньому містяться іншим нормативно-правовим актом.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок **наукового керівника проректора зі стратегічного розвитку, наукової роботи та зовнішніх зв'язків, професора кафедри, доктора юридичних наук, професора Івановської Алли Миколаївни.**

У висновку зазначено про тематику опублікованих статей та апробацію результатів дослідження, а також дані про впровадження науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення норм законодавства, якими врегульовано питання здійснення судового контролю адміністративних судів.

Проведене дисертаційне дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, має істотне значення для науки адміністративного права та практичної діяльності в цій сфері. У ньому прослідковується чіткість формулювання й аргументування авторської позиції. Зазначимо, що викладені аспірантом особисто сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки розширюють і поглиблюють уявлення сутність судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації.

Автором дисертації використано значний обсяг наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, здійснено ґрунтовний аналіз нормативно-

правових джерел національного законодавства за тематикою дисертаційної роботи. Використані в дисертації положення, ідеї та гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та застосовані лише для підкріплення ідей здобувача. Крім того, при проведенні дослідження О.О. Михайлов використовував різноманітні методи, серед яких діалектичний, формально-логічний, функціональний, метод прогнозування.

Більшій обґрунтованості авторського викладу сприяла впорядкована побудова структури роботи, яка характеризується логічною послідовністю і своєю завершеністю, доступністю для сприйняття. Результати дослідження виключають неоднозначне тлумачення, переконливо аргументовані, логічно-послідовні, характеризуються ознаками наукової новизни, можуть бути основою для подальшої розробки у науково-дослідній сфері, концепцій, стратегій тощо.

Підкреслимо, що основні наукові результати дисертації Михайлова О.О. висвітлені у 4 публікаціях у наукових виданнях, які включені до переліку наукових фахових видань України та 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Характеризуючи здобувача особисто, варто зазначити, що Михайлов О.О. за час проведення дисертаційного дослідження зарекомендував себе як наполегливий, цілеспрямований, сумлінний та відповідальний. При цьому дисертант виявив такі основні риси науковця, як: творче та якісне виконання плану дослідження; вміння самостійно вирішувати складні теоретичні та практичні завдання досліджуваної тематики; високий рівень спроможності аналізувати, прагнення до висунення оригінальних ідей та досягнення поставлених цілей.

Все вищевказане, а також належний рівень теоретичної підготовки здобувача в галузі юридичної науки, володіння сучасними методами дослідження, а також здатність до розв'язання поставлених задач та вирішення важливої наукової проблеми дають підстави зробити висновок, що дисертація Михайлова О.О. є самостійним, творчим, завершеним монографічним дослідженням актуальної проблематики, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, містить наукову новизну та дозволяє вирішувати конкретне наукове завдання, яке має вагомe наукове значення для теорії й практики.

У висновку науковий керівник зазначив, що представлена до розгляду дисертаційна робота Михайлова О.О. є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційної роботи.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент Галус Олена Олександрівна відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Михайлова Олександра Олександровича, виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій. В умовах побудови демократичної правової держави, обрання кращої моделі її функціонування на основі принципу верховенства права, вдосконалення нормативно-правової бази, якою врегульовується питання забезпечення законності функціонування публічної влади, питання судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні є своєчасним і актуальним. Останнє додатково підтверджується рядом запропонованих автором пропозицій до законодавства, яке визначає підстави та порядок здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації. Зазначене зумовлює необхідність активізації наукових досліджень, спрямованих на розробку наукових положень та практичних рекомендацій з удосконалення законодавства України на основі позитивного досвіду зарубіжних країн, яке регламентує питання здійснення судового контролю. Саме на вирішення цього завдання і спрямоване рецензоване дисертаційне дослідження, що свідчить про його актуальність та практичну значимість.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, вираженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконав поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні. Її структурна побудова є логічною та доцільною, що свідчить про виважений підхід до розкриття теми. Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі теоретичних та практичних проблем судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні. При цьому відзначено вдалу структуру дисертаційної роботи. Дисертант здійснює аналіз теоретико-правові засади судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, сутності та призначення такого контролю у демократичному суспільстві, на основі детального аналізу доктринальних підходів виокремлює особливості судового контролю адміністративних судів, які відрізняють його від контролю, котрий здійснюється іншими судами, з'ясовує форми судового контролю адміністративних судів за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, досліджує змістовні та функціональні аспекти судового контролю адміністративних судів окремих форм управлінської діяльності суб'єктів

публічної адміністрації, виявляє наявні проблеми у цій сфері та окреслює шляхи їх подолання.

Високо оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто вказати на окремі спірні моменти. Так, автору слід було більш детально проаналізувати особливості судового контролю судових рішень та окреслити проблеми здійснення цієї форми судового контролю за діяльністю адміністративних судів в Україні та шляхи їх подолання. Здобувач окреслює напрямки вдосконалення правових засад здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації. Було б доцільно розробити проект закону про внесення змін та доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України і презентувати його як додаток до дисертаційного дослідження, що зробило його більш спрямованим на можливість використання дисертації у правотворчій діяльності. Потребує додаткової аргументації твердження автора про недоцільність класифікації судового контролю за діяльністю публічної адміністрації і за видом суду, котрий здійснює контроль, і за формою втручання у діяльність суб'єкта публічної адміністрації.

Разом із тим, наведені зауваження не знижують високого рівня представленої роботи. Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

На підставі викладеного констатуємо, що дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент Іванова Роксолана Юріївна відзначила високий науковий рівень дисертаційного дослідження О.О. Михайлова.

Обрана дисертантом тема для дослідження є актуальною враховуючи те, що у контексті проведення судової реформ в Україні особливого значення набуває судовий контроль як самостійний вид державного контролю. Судовий контроль займає важливе місце серед різноманіття видів державного контролю, оскільки саме суди, будучи самостійними, незалежними носіями судової влади, мають можливість для здійснення неупередженого судового контролю щодо правовідносин, які виникають у сфері здійснення публічної влади. Судовий контроль є одним зі способів забезпечення законності та дисципліни в діяльності публічної адміністрації. Рецензована дисертація торкається широкого кола питань, які стосуються не лише питань національного адміністративно-правового

регулювання інституту судового контролю адміністративних судів, а також огляду зарубіжного досвіду здійснення судового контролю адміністративних судів. Автор не тільки аналізує зарубіжний досвід регулювання здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а й пропонує напрямки імплементації окремих положень у законодавство України. Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений безпосередньо питанням вдосконалення адміністративно-правового регулювання судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації. Саме на вирішення цього завдання і спрямоване дисертаційне дослідження Михайлова О.О. що свідчить про його підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність.

Метою дисертаційного дослідження комплексний правовий аналіз сутності і особливостей судового контролю за діяльністю публічної адміністрації в Україні на основі узагальнення адміністративно-правової доктрини, чинної нормативно-правової бази, формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правових засад його здійснення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *дисертація є* першим комплексним дослідженням, в якому на основі всебічного аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики здійснено теоретичне обґрунтування та розробку пропозицій щодо подальшого вдосконалення правових засад здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні.

Вбачається позитивним практичне значення низки одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – як основна для наступних наукових досліджень судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні; навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Теорія та практика адміністративного судочинства»; правозастосовчій діяльності – для вдосконалення реалізації судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні.

Водночас поряд з позитивною оцінкою дисертації Михайлова О.О., дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертантом під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні

подальших наукових досліджень з обраної тематики. Так, у п. 8 наукової новизни автор зазначає, що у дисертації удосконалено зміст судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів про притягнення до адміністративної відповідальності, зокрема визначено, що він здійснюється щодо усієї діяльності публічної адміністрації щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності, а не лише щодо її результату. Слід більш детально обґрунтувати це положення в тій частині чи є це визначальною ознакою цього виду судового контролю, оскільки судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання інших правових актів також стосується не тільки самого правового акту, а й питання дотримання процедури їх прийняття (принаймні це стосується відповідного контролю діяльності щодо видання нормативно-правових актів). У п.п. 6, 9, 18 наукової новизни застосовано термін «заходи судового контролю», зокрема виділено перелік таких заходів, що застосовуються у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами і судового контролю за виконанням судового рішення у адміністративній справі. В той же час, виникає невизначеність щодо розуміння поняття заходи судового контролю» та його співвідношення із використаними в дисертації поняттями видів та форм судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. Додаткової аргументації потребує твердження автора про необхідність заміни в Кодексі адміністративного судочинства України терміну «публічно-правовий спір» на «адміністративно-правовий спір».

Разом з тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час участі у конференціях та у ході навчального процесу.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом національного законодавства.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

На підставі викладеного констатуємо, що дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Самсін Ігор Леонівич відзначив, що ознайомлення зі змістом наукового дослідження засвідчує, що автором для наукового пошуку обрано доволі актуальну тему. Це пов'язано із тим, що в Україні на даний час здійснюються ряд реформ, спрямованих на удосконалення правових засад організації та здійснення судової влади з метою забезпечення захисту прав особи від незаконних та необґрунтованих рішень та дій суб'єктів публічної адміністрації. Дієвість судового захисту і авторитет судової гілки влади залежать від того, наскільки законні і обґрунтовані судові рішення приймаються судами, наскільки швидко і реально вони виконуються. Конституційне право на судовий захист може бути реалізовано тоді, коли громадянин або організація, які звернулися до компетентної інстанції за захистом порушеного чи оспорюваного права, реально отримали такий захист, особливо у справах, де відповідачем є суб'єкт публічної адміністрації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджені теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й зарубіжної практики в цій сфері.

Заслужують уваги сформульовані у результаті проведеного дослідження нові положення, запропоновані особисто дисертантом, зокрема, визначення поняття судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, висновок про те, що юридичним фактом, який спричиняє виникнення правовідносин щодо судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації (загальними підставами судового контролю) є комплекс дій осіб, які ініціюють процедуру оскарження та дії суду як органу судового контролю щодо перевірки належності цієї заяви, відповідності її вимогам, які ставляться до адміністративного позову, виконання встановлених КАСУ вимог при її поданні, а також відсутності підстав для повернення такої заяви, залишення її без руху чи відмови у відкритті провадження у справі, в тому числі викликаній негативною оцінкою з боку суду на предмет відповідності адміністративного позову вимогам, які ставляться до публічно-правового спору; виокремлення додаткових підстав для проведення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами.

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на науково-практичних конференціях.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за

діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Литвиненко Ірина Леонідівна у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувавши увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначила, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслила, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання Михайлов О.О. продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Мета та завдання дисертаційного дослідження сформульовані чітко та послідовно. Їх постановка та обґрунтованість дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до встановлених вимог.

Дисертація загалом справила позитивне враження, актуальність повністю підкреслена здобувачем, робота вирізняється якісною науковою новизною та є дійсно затребуваною практикою.

Таким чином, подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову.

У підсумку, дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні - *завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, дк.ю.н., професор Буханевич О.М.* зазначив у підсумку, що дисертація Михайлова О.О. відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» присутні вирішили запропонувати

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження

Михайлова Олександра Олександровича

**на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю
публічної адміністрації в Україні»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081

Право у галузі знань 08 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Розбудова України як демократичної правової держави вимагає побудови системи публічної адміністрації, діяльність якої базується на дотриманні принципу верховенства права, дотриманні прав та свобод людини і громадянина. Особливо гостро це питання стоїть в аспекті перспектив приєднання нашої держави до єдиної сім'ї європейських держав, впровадження європейських правових цінностей та правових стандартів.

Забезпечення законності в діяльності суб'єктів публічної адміністрації здійснюється за допомогою цілої низки юридичних засобів, провідне місце серед яких належить судовому контролю. Конституція та закони нашої держави закріплюють право громадян на звернення до адміністративних судів з приводу оскарження актів, дій та бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічної адміністрації. Національна стратегія у сфері прав людини в якості стратегічної цілі визначає доступ громадян до справедливого й ефективного судового розгляду незалежним та безстороннім судом, а також до ефективних механізмів виконання судових рішень. І саме судовий контроль адміністративних судів є найбільш дієвим засобом для спонукання суб'єктів публічної адміністрації здійснювати свою діяльність в межах та порядку, визначених Конституцією та законами.

Здійснюючи ефективний контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації, адміністративні суди тим самим сприяють реалізації і захисту прав, свобод та законних інтересів громадян, інтересів суспільства та держави, підтримують належний рівень режиму законності та правопорядку в державі.

На сьогодні існує необхідність вдосконалення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації та підвищення ефективності його механізму з метою прийняття об'єктивних, заснованих виключно на законі, судових рішень. Важливу роль при цьому мають наукові розробки стосовно як судового контролю за діяльністю публічної адміністрації в цілому, так і механізму його здійснення, що дозволяють з наукової точки зору забезпечити у цій сфері чітку реалізацію завдань в напрямку підвищення ефективності судової контрольної діяльності. Разом з тим, сучасна правова доктрина свідчить про те, що питання щодо здійснення судового контролю

адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації практично випали з поля зору теоретиків адміністративного права. Питання ролі і значення, сутності та змісту, функціональної основи механізму такого судового контролю на сьогодні майже не досліджуються.

Таким чином, враховуючи необхідність підвищення ефективності судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а також відсутність його належного наукового забезпечення, слід підкреслити актуальність обраної теми дослідження, необхідність її всебічного аналізу та вироблення комплексної правової позиції з цього питання.

Теоретичним підґрунтям для здійснення дослідження став науковий доробок таких вчених, як В.Б. Аверянов, О.Ф. Андрійко, О.М. Андруневчин, О.М. Андруневчин, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.М. Бевзенко, В. Д. Бринцев, Л.В. Бринцева, А.Ю. Бучик, Д. М. Вороненков, А.К. Гасанова, Н.М. Гладка, І. П. Голосніченко, Б.Д. Гудз, О.О. Дюкова, О.В. Заєць, В.С. Заяць, О.В. Закаленко, О.Р. Івасин, Кондратенко, К.М. Кобилянський, І.С. Колесніков, І. Б. Коліушко, О.В. Кондратьєв, О.В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, М.П. Кучерявенко, О.О. Марченко, Н.В. Мостова, Н. Р. Нижник, О.М. Пасенюк, Н. Б. Писаренко, К. М. Ржепецька, О. П. Рябченко, О.І. Степашко, М.М. Стефанчук, В. С. Стефанюк, В.А. Сьоміна, Л.П. Сушко, К.О. Тимошенко, Н.Є. Хлібороб, Ю.І. Цвіркун, В.П. Юрченко.

Водночас, зазначити, що незважаючи на вагомий внесок перелічених учених, комплексного дослідження питань судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації не здійснювалось. Вітчизняними вченими досі не сформульовано універсальних підходів до розуміння сутності судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, відсутні конкретні пропозиції щодо вдосконалення цього важливого правового інституту в умовах євроінтеграційних прагнень України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21, на виконання наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

«Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити зміст та сутність судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні, а також сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правових засад здійснення такого контролю.

Визначена мета обумовлює постановку та вирішення таких *завдань*:

- дослідити теоретико-правові засади судового контролю за діяльністю публічної адміністрації;
- сформулювати сутність та призначення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у демократичному суспільстві;
- виявити та дослідити форми судового контролю адміністративних судів за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації;
- визначити характерні особливості судового контролю окремих форм управлінської діяльності суб'єктів публічної адміністрації;
- здійснити аналіз особливостей здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів;
- з'ясувати сутність судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів;
- проаналізувати процесуальні аспекти здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами;
- дати характеристику судового контролю адміністративних судів за правомірністю адміністративно-правових дій (бездіяльності) суб'єктів публічної адміністрації;
- окреслити пріоритетні напрямки удосконалення вітчизняного законодавства щодо здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері контрольної діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-правові та прикладні засади здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні.

Методи дисертаційного дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є комплекс філософських, загальноправових і конкретно-наукових методів дослідження, який напрацьований з урахуванням мети й завдань, а також особливостей об'єкта та предмета дослідження.

Автором застосований *діалектичний* метод, який був використаний під час

дослідження сутності судового контролю як виду державної контрольної діяльності і визначення його основних ознак (підрозділ 1.1). *Метод формальної логіки* став основою конструювання основних категорій і понять, що стосуються досліджуваної сфери: поняття судового контролю за діяльністю публічної адміністрації (підрозділ 1.1.), поняття публічно-правового спору (підрозділ 1.2.), основних категорій, пов'язаних із функціональними й процесуальними аспектами реалізації судового контролю за діяльністю публічної адміністрації (підрозділи 2.1. – 2.4.). *Формально-юридичний метод* використовувався під час дослідження особливостей судового контролю адміністративних судів окремих форм управлінської діяльності суб'єктів публічної адміністрації (підрозділи 2.1. – 2.4.). За допомогою *індуктивного* методу висвітлено актуальні проблеми здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації сфері в сучасних умовах. *Методи прогнозування* та моделювання застосовувались під час визначення та аналізу основних напрямків розвитку інституту судового контролю адміністративних судів в аспекті вдосконалення правового регулювання цього інституту, прогнозування дії національного законодавства у досліджуваній сфері (розділ 3). *Функціональний метод* сприяв розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у сфері здійснення судового контролю адміністративних судів в Україні (розділ 3).

Нормативну основу дисертації склали Конституція України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти України і зарубіжних країн, що регламентують здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації.

Емпіричну основу дослідження склали судова практика вітчизняних адміністративних судів, монографічні видання та публікації в періодичних виданнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним з перших комплексних досліджень, в якому на основі всебічного аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики здійснено теоретичне обґрунтування та розробку пропозицій щодо подальшого вдосконалення правових засад здійснення судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні. За результатами дисертаційного дослідження сформульовано такі наукові положення та висновки:

вперше:

1) запропоновано авторську дефініцію судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації – конституційно закріплена особлива правова форма контрольної діяльності держави у сфері здійснення судової влади, змістом якої є здійснювана в особливому процесуальному порядку діяльність адміністративних судів по відправленню правосуддя щодо відповідності або невідповідності актів та дій (бездіяльності) відповідних суб'єктів публічної адміністрації та їх посадових осіб нормам законодавства з метою захисту прав і

свобод людини і громадянина, забезпечення режиму законності в діяльності суб'єктів публічної адміністрації

2) визначено, що юридичним фактом, який спричиняє виникнення правовідносин щодо судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації (загальними підставами судового контролю) є комплекс дій осіб, які ініціюють процедуру оскарження та дії суду як органу судового контролю щодо перевірки належності цієї заяви, відповідності її вимогам, які ставляться до адміністративного позову, виконання встановлених КАСУ вимог при її поданні, а також відсутності підстав для повернення такої заяви, залишення її без руху чи відмови у відкритті провадження у справі, в тому числі викликаної негативною оцінкою з боку суду на предмет відповідності адміністративного позову вимогам, які ставляться до публічно-правового спору;

3) вказано, що підставою для проведення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, крім загальних підстав судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації є додатково: а) факт наявності укладеного договору між сторонами; б) трактування цього договору з боку позивача як адміністративного і такого, що є формою реалізації повноважень відповідача як суб'єкта владних повноважень;

4) визначено, що судовому контролю можуть підлягати положення індивідуального правового акту як результату здійснення дискреційних повноважень відповідного суб'єкта з питань чи ці повноваження засновані на положеннях Конституції та законах України, чи вони спричинені об'єктивними причинами застосування саме дискреційних повноважень, а не повноважень, прямо визначених законодавством, чи вони вчинені у межах компетенції, але непередбаченим способом, у непередбаченій законом формі;

5) запропоновано встановити обов'язок для суб'єкта владних повноважень після визнання його нормативно-правового акту або індивідуального акту про притягнення до адміністративної відповідальності повністю або частково протиправним здійснити публікацію оголошення про це у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений у випадку наявності такої вимоги як позовної і задоволення її адміністративним судом або ініціативи суду в контексті здійснення судового контролю за виконанням судового рішення;

вдосконалено:

6) характеристику особливостей судового контролю за виконанням судових рішень суб'єктами публічної адміністрації, якими є: 1) специфіка суб'єктів, до яких застосовується такий контроль (такими суб'єктами є суб'єкти публічної адміністрації, котрі виступають відповідачами в адміністративній справі, до яких, і у випадку винесення судового рішення не на їх користь, суд може застосувати різні заходи судового контролю, не втручаючись при цьому в їх діяльність); 2) мета здійснення такого контролю, котра полягає у забезпеченні реалізації та

захисту прав й інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах із суб'єктами публічної адміністрації, а також у забезпеченні інтересів суспільства й держави; 3) застосування додаткових засобів контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві (витребування звіту про виконання судових рішень від суб'єкта публічної адміністрації та накладення штрафу у випадку невиконання суб'єктом публічної адміністрації дій, спрямованих на ефективне виконання рішень адміністративних судів)

7) склад правовідносин, що виникають у зв'язку із здійсненням судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування нормативно-правових актів, індивідуальних актів, їх дій та бездіяльності, а також судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами в частині визначення суб'єктів і об'єктів цих правовідносин;

8) зміст судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у сфері видання та застосування індивідуальних правових актів про притягнення до адміністративної відповідальності, зокрема визначено, що він здійснюється щодо усієї діяльності публічної адміністрації щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності, а не лише щодо її результату;

9) перелік заходів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації у правовідносинах, врегульованих адміністративними договорами, якими є: визнання адміністративного договору нечинним повністю або частково у разі невідповідності договору чи його частини вимогам чинного законодавства, яке врегульовує спірні правовідносини, в тому числі, якщо договір містить умови, не передбачені законодавством як істотні, внесені без наявності спільної згоди обох сторін і наявності компетенції; якщо договір укладено на підставі рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, визнаних протиправними; вирішення наявності законних підстав для обов'язкового укладання адміністративного договору і прийняття відповідного рішення адміністративним судом про зобов'язування суб'єкта владних повноважень укласти адміністративний договір;

10) нормативне визначення завдання адміністративного судочинства, зокрема визначено, що ним є здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень;

11) перелік заходів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, зокрема їх доповнено таким заходом як визнання нечинними адміністративних договорів або їх окремих положень у випадках, якщо договір містить умови, не передбачені законодавством як істотні, внесені без наявності спільної згоди обох

сторін і наявності компетенції; якщо договір укладено на підставі рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, визнаних протиправними; існуючі критерії правомірності та законності рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема доповнено їх іншими, які фактично застосовуються в судовій практиці;

набули подальшого розвитку:

12) наукові погляди щодо видів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, саме визначено недоцільність класифікації такого контролю і за видом суду, котрий здійснює контроль, і за формою втручання у діяльність суб'єкта публічної адміністрації, оскільки від виду суду, котрий здійснює судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації залежить і форма такого втручання (пряма чи непряма);

13) наукові погляди щодо особливостей судового контролю адміністративних судів, які відрізняють його від контролю, котрий здійснюється іншими судами, а саме: 1) пасивний характер; 2) предмет такого контролю; 3) особливі методи та засоби контрольної діяльності, здійснення такого контролю у законодавчо визначеній процесуальній формі;

14) наукові погляди щодо форм судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації, а саме - вирішення публічно-правових спорів та судовий контроль за виконанням рішень в адміністративних справах, стороною в яких є суб'єкти публічної адміністрації;

15) наукові погляди щодо сутності адміністративно-правового спору, під яким запропоновано розуміти не врегульовану в досудовому порядку розбіжність між фізичною або юридичною особою, з одного боку, і суб'єктом публічної адміністрації, який наділений владними повноваженнями, з іншого боку, щодо здійснення останнім управлінської діяльності, що передана на розгляд адміністративного суду, яка вирішується в порядку судового контролю за управлінською діяльністю суб'єктів публічної адміністрації;

16) наукові погляди щодо правових наслідків судового контролю за діяльністю кількох суб'єктів публічної адміністрації щодо видання та застосування індивідуального правового акту, якщо видання одного з них зумовлює необхідність прийняття іншого (крім випадків, якщо такий акт, що затверджується не має самостійного правового значення), зокрема визначено, що якщо за наслідком судового контролю за діяльністю щодо видання чи застосування одного із пов'язаних індивідуальних правових актів, його буде визнано протиправним, протиправним слід визнати й положення іншого акту, якщо вони застосовуються відповідно до положень першого;

17) наукові погляди щодо змісту судового контролю за правомірністю дій та бездіяльності публічної адміністрації, а саме визначено, що він стосується лише дій, що мають самостійне правове значення, а також такої бездіяльності, яка призвела до порушення прав та законних інтересів особи, в тих випадках, коли

суб'єкт владних повноважень був зобов'язаний вчинити дії правового характеру або прийняти відповідний індивідуальний правовий акт;

18) наукові погляди щодо випадків обов'язкового застосування заходів судового контролю за виконанням судового рішення у адміністративній справі, зокрема запропоновано розширити перелік таких випадків для судових рішень про оскарження нормативно-правових актів, а також рішень, дій чи бездіяльності щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності;

19) дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання судового контролю окремих форм управлінської діяльності публічної адміністрації, в тому числі досвіду окремих держав Європейського Союзу і Республіки Молдова, в частині визначення можливості врахування цього досвіду в питанні удосконаленні законодавства про здійснення судового контролю за діяльністю публічної адміністрації.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації основні положення і висновки можуть бути використані:

– у правозастосовчій практиці – для вдосконалення реалізації судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні (акт впровадження від 27.12.2023 № 56242/23) (Додаток Б);

– у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Теорія та практика адміністративного судочинства» (акт впровадження від 25.09.2023 № 0925/23) (Додаток В).

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано дисертантом самостійно, сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки і пропозиції ґрунтуються на особистих дослідженнях автора, професійного досвіду з юридичної практики, у результаті опрацювання і аналізу наукових, нормативних джерел та судової практики.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки дисертаційного дослідження оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: *Стан та перспективи розвитку юридичної науки*: (м. Дніпро, 3-4 вересня 2021 р.), *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності* (м. Одеса, 10-11 вересня 2021 р.), *Theory and practice of modern science* (м. Краків, Республіка Польща, 12 листопада 2021 р.), *Мультидисциплінарні наукові дослідження і інновації* (м. Куновіце, Чеська Республіка, 17-18 листопада 2021 р.), *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин* (м. Харків, 4-5 лютого 2022 р.), *Двадцять перші осінні юридичні читання* (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 р.).

Публікації. Основні здобутки дисертаційного дослідження викладено в десяти наукових публікаціях, із яких: чотири – у наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук та шість – у тезах наукових повідомлень та доповідей, виданих за результатами проведення науково-практичних конференцій.

Структура дисертації визначена метою, завданнями та логікою дослідження і складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел (200 найменувань) та додатків. Повний обсяг дисертації становить 204 сторінки, з яких основного тексту – 158 сторінок.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Михайлов О. О. Правова природа судового контролю за діяльністю публічної адміністрації: окремі теоретико-правові аспекти. *Київський часопис права*. 2021. № 3. С. 134-139.
2. Михайлов О.О. Механізм реалізації судового контролю за діяльністю публічної адміністрації: змістовна характеристика. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Випуск 6. С. 109-114.
3. Михайлов О.О. Судовий контроль за виконанням рішень адміністративних судів у справах, стороною в яких є суб'єкти публічної адміністрації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 341-344.
4. Михайлов О.О. Діяльність публічної адміністрації як об'єкт судового контролю. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 7. С. 43-46.
5. Михайлов О.О. Судовий контроль: теоретичні підходи до змісту. *Стан та перспективи розвитку юридичної науки: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. м. Дніпро, 3-4 вересня 2021 року. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2021. С. 41-44.
6. Михайлов О. О. До питання про сутність судового контролю за діяльністю публічної адміністрації *Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, Україна, 10-11 вересня 2021 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2021. С. 54-58.
7. Михайлов О. О. Механізм реалізації судового контролю: теоретичні аспекти. *Theory and practice of modern science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference* (Vol. 1), November 12, 2021. Kraków, Republic of Poland: European Scientific Platform. P. 43-45.
8. Михайлов О. О. До питання про мету судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. *Мультидисциплінарні наукові дослідження і інновації* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Куновіце, Чеська Республіка 17-18 листопада 2021 р. Куновіце : Академія ГУСПОЛ, 2021. С. 57-61.
9. Михайлов О. О. Правова природа механізму реалізації судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнародної

науково-практичної конференції (м. Харків, 4–5 лютого 2022 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2022. С. 22-25.

10. Михайлов О. О. *Форми судового контролю за виконанням рішень адміністративних судів у справах, стороною в яких є суб'єкти публічної адміністрації. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять перші осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 6 жовтня 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 74-76.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Михайлова Олександра Олександровича є першим в Україні науковим дослідженням судового контролю адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні, в якому комплексно аналізується проблеми здійснення такого контролю. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Михайлова Олександра Олександровича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження Михайлова Олександра

Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

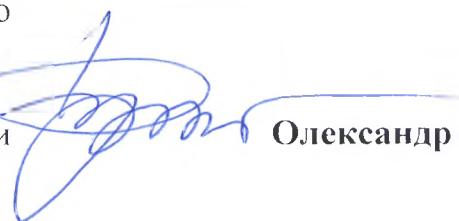
3. Рекомендувати дисертацію Михайлова Олександра Олександровича на тему «Судовий контроль адміністративних судів за діяльністю публічної адміністрації в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права проголосував одноголосно:

«за» – 12; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуючий на засіданні:

завідувач кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

 Олександр БУХАНЕВИЧ

